

Sygn. akt V ACa 551/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kołaczyk (spr.)
Sędziowie :	SA Urszula Bożałkińska SA Iwona Wilk
Protokolant :	Mirosław Kruk

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2009 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w D.

przeciwko (...) w S. (Austria)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 4 sierpnia 2008 r., sygn. akt XIV GC 98/08

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Katowicach

do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 551/08

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka Akcyjna w D. domagała się zasądzenia od pozwanej (...) w S. ((...)) kwoty 150 144,99 euro tytułem zapłaty ceny profili aluminiowych, dostarczonych pozwanej w wykonaniu zawartej przez strony umowy dostawy wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie należności głównej i kosztami procesu.

Pozwana wniosła o odrzucenie pozwu ewentualnie oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 14 400 zł. Zarzuciła, że wierzytelność powódki objęta pozwem nie istnieje ponieważ uległa umorzeniu wskutek dokonania przez

pozwaną jeszcze przed wniesieniem powództwa potrącenia wierzytelności wzajemnej wobec powódki w wysokości 169 330,40 euro z tytułu niewykonania umowy dostawy.

Wyrokiem z 4 sierpnia 2008 roku Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 150 144,99 euro z ustawowymi odsetkami w wysokości 11,5% w stosunku rocznym liczonymi:

- od kwoty 7.990,37 euro od dnia 21 lutego 2006 r.,
- od kwoty 43.311,68 euro od dnia 2 sierpnia 2006 r.,
- od kwoty 8.638,52 euro od dnia 8 sierpnia 2006 r.,
- od kwoty 969,15 euro od dnia 6 września 2006 r.,
- od kwoty 31.684,13 euro od dnia 7 września 2006 r.,
- od kwoty 7.572,26 euro od dnia 14 września 2006 r.,
- od kwoty 13.427,38 euro od dnia 2 października 2006 r.,
- od kwoty 36.551,50 euro od dnia 31 października 2006 r.,

do dnia 4 sierpnia 2008 r. i dalszymi odsetkami ustawowymi do dnia zapłaty,

Tytułem zwrotu kosztów procesu zasadzono od pozwanego na rzecz powoda kwotę 42 947,48 zł.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na następujących ustaleniach i wnioskach:

Zgodnie z zawartą umową powódka dostarczyła pozwanej profile aluminiowe wystawiając faktury nr: (...), z dnia 7.07.2006r., (...) z dnia 7.06.2006r., (...) z dnia 14.09.2006r., (...) z dnia 2.10.2006r., (...) z dnia 21.12.2006r., (...) z dnia 31.08.2006r., (...) z dnia 7.08.2006r., (...) z dnia 2.08.2006r. na łączną kwotę 150 144,99 euro.

Pozwana nie kwestionowała dostarczenia jej przez powódkę profili aluminiowych o wartości określonej w fakturach załączonych do pozwu. Oświadczyła natomiast, że powódka nie wykonała w całości umowy zawartej przez strony, w związku z czym zmuszona była, celem wywiązania się z umów zawartych ze swoimi klientami, zlecić produkcję profili aluminiowych innym dostawcom, a mianowicie tureckiej firmie (...), włoskiej firmie (...) i hiszpańskiej firmie (...). Z tego tytułu poniosła straty, jak podała, ponieważ za wykonanie profili aluminiowych zapłaciła tym firmom wynagrodzenie wyższe, niż ustalone z powódką oraz poniosła koszty wykonania form do produkcji, koszty przejazdów, noclegów i diet koniecznych celem zawarcia umów z nowymi dostawcami. Na dowód poniesionej szkody pozwana przedłożyła plik dokumentów w języku obcym. Natomiast na dowód potrącenia wierzytelności wzajemnej wobec powódki przed wszczęciem procesu przedłożyła pisma kierowane do powódki oraz korespondencję elektroniczną (tzw. e-mail'e).

W ocenie Sądu Okręgowego zarzut pozwanej, iż wierzytelność powódki uległa umorzeniu wskutek potrącenia przez pozwaną wierzytelności wzajemnej był bezpodstawny.

Zgodnie z art. 499 k.c. potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Wobec doniosłości skutków potrącenia oświadczenie o potrąceniu musi być złożone w sposób wyraźny. Dla skuteczności potrącenia wierzytelności

”z tytułu odszkodowania za częściowe niewykonanie umowy konieczne jest dokładne określenie kwoty pieniężnej w jakiej wierzytelność ta się wyraża i wezwanie dłużnika do jej zapłaty, stosownie do art. 455 k.c., przed złożeniem oświadczenia

o potrąceniu. Treść pism i korespondencji e-mail między stronami, przedłożonych przez pozwaną na dowód wygaśnięcia roszczenia powódki wskutek potrącenia dokonanego przez pozwaną przed wszczęciem procesu, nie daje podstawy do przyjęcia, aby na ich podstawie w istocie doszło do skutecznego potrącenia przez pozwaną wierzytelności wzajemnej. Oświadczenia pozwanej o treści: „ dodatkową kwotą pochodzącą z dostaw zastępczych (...) obciążę firmę (...)” (w piśmie do powódki z dnia 3.11.2006r.), „ (...) ponosimy straty, za które odpowiedzialność leży po stronie (...)”. Stąd też jesteśmy zmuszeni do obciążenia firmy (...) tymi kosztami” (w piśmie do powódki z dnia 2.01.2007r.), „ Mój mandat dokona potrącenia roszczeń (...)” (w piśmie do powódki z dnia 16.03.2007r.), „ Prosimy o przelanie niniejszej kwoty na nasz rachunek bankowy” (w piśmie do powódki z dnia 23.08.2007r.) nie mogą być uznane za oświadczenia o potrąceniu wymagalnej wierzytelności wzajemnej. W konsekwencji Sąd Okręgowy stwierdził, że przed wszczęciem niniejszego procesu nie doszło do skutecznego potrącenia przez pozwaną wierzytelności wzajemnej.

Sąd I instancji zauważył, że sama pozwana wydaje się mieć wątpliwości co do skuteczności potrącenia przed wytoczeniem powództwa skoro z ostrożności procesowej w toku postępowania przedstawiła do potrącenia kwotę 159 639,79 euro z wierzytelnością dochodzoną przez powódkę.

Na mocy art. 479¹⁴ § 4 k.p.c. w sprawach gospodarczych do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione jednak tylko wierzytelności udowodnione dokumentami. W ocenie Sądu Okręgowego pozwana nie udowodniła także w sposób określony w powołanym przepisie, aby przysługiwała jej wobec powódki wierzytelność zdalna do potrącenia. Za dowód nie mogą zostać uznane przedłożone przez pozwaną dokumenty w języku obcym ponieważ zgodnie art. 27 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski.

W tym stanie rzeczy, skoro nie doszło do skutecznego potrącenia przez pozwaną wierzytelności wzajemnej wobec powódki, roszczenie powódki o zapłatę ceny wytworzonych i dostarczonych pozwanej profili aluminiowych uznane zostało na podstawie art. 605 k.c. za uzasadnione. W konsekwencji zasądzono od pozwanej kwotę dochodzoną przez powódkę wraz z przysługującymi powódce z mocy art. 481 § 1 i § 2 k.c. ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie począwszy od daty upływu terminu płatności określonego w fakturach objętych pozwem i stosownie do wyniku sporu, na podstawie art. 98 k.p.c., obciążono pozwaną kosztami procesu poniesionymi przez powódkę.

W apelacji pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając:

1. naruszenie przepisu art. 5 ust. 1 b Rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 10 grudnia 2000 roku w związku z przepisem art. 201 § 1 k.s.h., poprzez uznanie, iż Sąd polski jest właściwy do rozpoznania niniejszej sprawy wskutek zawarcia stosownej umowy przez strony,
2. naruszenie przepisu art. 499 k.c., w związku z przepisem art. 60 i art. 65 § 1 k.c., poprzez uznanie, iż pozwana nie potrąciła przysługującej jej wierzytelności z wierzytelnością dochodzoną przez powódkę i to jeszcze przed doręczeniem jej odpisu pozwu,
3. naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c., w związku z przepisem art. 232 k.p.c. i art. 27 Konstytucji RP oraz przepisu art. 479¹⁴ § 4 k.p.c. poprzez uznanie, iż powódka udowodniła dochodzone roszczenie dokumentami w języku obcym, przy jednoczesnej odmowie uznania takich samych dowodów (dokumenty księgowe w języku obcym), przedłożonych przez pozwaną,
4. naruszenie przepisu art. 479¹⁴ § 4 k.p.c., poprzez uznanie, iż pozwana nie udowodniła przysługującej jej wierzytelności dokumentami,
5. naruszenie przepisu art. 217 k.p.c., w związku z przepisem art. 499 k.c., art. 60 i art. 65 § 1 k.c., a także art. 479 § 4 k.p.c., poprzez oddalenie wniosków dowodowych pozwanej o przesłuchanie świadków i przesłuchanie pozwanej,

6. naruszenie przepisu art. 224 k.p.c., w związku z przepisem art. 316 k.p.c., poprzez zamknięcie rozprawy i wydanie wyroku przed wyjaśnieniem sprawy wskutek oddalenia wniosków dowodowych pozwanej,

7. naruszenie przepisu art. 328 § 2 k.p.c., poprzez niewskazanie powodów odmowy przeprowadzenia dowodów z zeznań świadków oraz przesłuchania pozwanej, a także nie ustosunkowanie się do podniesionego przez pozwaną zarzutu niewłaściwości Sądu polskiego.

Mając na uwadze powyższe zarzuty pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i odrzucenie pozwu, ewentualnie, o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji lub uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia co do kosztów postępowania apelacyjnego.

Nadto wniosła o skierowanie zapytania prejudycjalnego do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości o wyjaśnienie treści przepisów Rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 10 grudnia 2000 roku - czy jeżeli zgodnie z art. 5 ust. 1 b Sąd Państwa Członkowskiego jest właściwy do rozpoznania niektórych roszczeń o zapłatę pomiędzy przedsiębiorcami, wynikających z faktur VAT, to jest także właściwy do rozpoznania pozostałych dochodzonych jednocześnie roszczeń wynikających z innych faktur VAT, w przypadku jeżeli w odniesieniu do tych roszczeń nie można wywieść właściwości tego Sądu na podstawie powoływanego przepisu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w części wnioskującej odrzucenie pozwu, jak i zwrócenie się z pytaniem prejudycjalnym nie jest uzasadniona.

Kwestia jurysdykcji sądu polskiego stanowiła już przedmiot prawomocnego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego – postanowienie z dnia 16 kwietnia 2008 r.,

V ACz 140/08, którym Sąd orzekający - tak pierwszej, jak i drugiej instancji jest związany z mocy art. 365 § 1 k.p.c., a zatem kwestia ta nie podlega ponownemu badaniu w normalnym toku postępowania. Zgodnie z tym przepisem orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i organy państwowe, a w wypadkach przewidzianych w ustawie także inne osoby. Istota wiążącej mocy prawomocnego orzeczenia sądu oznacza konieczność uwzględnienia faktu istnienia konkretnego orzeczenia regulującego daną sprawę. Konsekwencją ustanowionej w art. 365 § 1 k.p.c. zasady mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia jest to, że przesądzenie we wcześniejszym orzeczeniu danej kwestii o charakterze prejudycjalnym oznacza, iż w późniejszym procesie kwestia ta nie może być już w ogóle badana. Ostateczny rezultat wcześniejszego rozstrzygnięcia danej kwestii prawnej poddanej pod osąd podlega skutkom - tak prawomocności formalnej, jak i materialnej. Prawomocność materialna, w której wyposażone są w procesie, oprócz rozstrzygających spory co do istoty wyroków, również orzeczenia proceduralne, wyraża nakaz przyjmowania, że w danej sytuacji stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z zawartego w orzeczeniu rozstrzygnięcia (por. uzasadnienie wyroku SN z 15 lutego 2007 r. II CSK 452/06, LEX nr 274151) a moc wiążąca prawomocnego postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu w danej sprawie oznacza zatem w odniesieniu do sądów rozpoznających tę sprawę, że nie podlega ono już ponownie badaniu w toku tego postępowania. Stąd wniosek powodów zmierzający do ominięcia skutków wynikających z istniejącego prawomocnego orzeczenia sądu, nie może być uwzględniony. Skutków prawnych prawomocnego orzeczenia nie można podważać poprzez zarzut, że okoliczności faktyczne dotyczące podstawy tego orzeczenia nie zostały dostatecznie wyjaśnione, gdyż podważałoby to rozstrzygnięcie istoty prawomocności orzeczenia sądowego.

Uzasadniona jest natomiast apelacja co do istoty sporu.

Przedmiotowa sprawa jest sprawą z zakresu międzynarodowych stosunków obligacyjnych w zakresie prawa cywilnego, a zatem w pierwszym rzędzie rzeczą sądu orzekającego było ustalenie w oparciu o normy kolizyjne „legis foris”, prawa materialnego właściwego w niniejszej sprawie. Stosunek zobowiązaniowy, jego skutki muszą zawsze podlegać ocenie

konkretnego prawa materialnego, wybranego przez strony lub wskazanego przez właściwy łącznik normy kolizyjno-prawnej.

Niespornym jest, że przedmiotowy spór powstał na bazie łączącej strony umowy dostawy, gdy charakter stosunku obligacyjnego rzutuje w kwestii właściwego prawa materialnego (tzw. statusu kontraktowego), a nie zostało wykazane, ani też nie było podnoszone w toku procesu, by strony łączące je stosunki w zakresie zobowiązań umownych dostawy poddały wybranemu przez siebie prawu. Sąd I instancji oceniając roszczenie powódki w aspekcie prawa polskiego, przywołanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku regulacji art. 605 k.c., 481 § 1 k.c. ,oparł się na kolizyjnej normie art. 27 § 1 pkt 1 ustawy z 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe. Uszło przy tym uwagi Sądu, iż międzynarodowe stosunki sprzedaży objęte są regulacją Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów z 11 kwietnia 1980 r. tzw. Konwencji Wiedeńskiej, ratyfikowanej przez Polskę 19 maja 1995 r , która weszła w życie 1 czerwca 1998 r. i której stroną jest również Republika Austrii, na terenie której ma siedzibę pozwana. Konwencja ta w państwach konwencyjnych stanowi integralną część wewnętrznego porządku prawnego i przysługuje jej pierwszeństwo przed prawem krajowym tych państw w kwestiach w niej uregulowanych. Ma ona przy tym charakter względnie obowiązujący o tyle tylko, że zgodnie z art. 6 strony mogą wyłączyć zastosowanie niniejszej konwencji albo, z zastrzeżeniem artykułu 12, uchylić bądź zmienić skutki któregośkolwiek z jej postanowień. Zgodnie z art. 1 ust. 1 Konwencji ma ona zastosowanie do umów sprzedaży pomiędzy kontrahentami, z których każdy posiada siedzibę handlową w innym państwie pod warunkiem, iż oba te państwa są sygnatariuszami Konwencji (tzn. państwami konwencyjnymi), albo gdy normy międzynarodowego prawa prywatnego nakazują stosować prawo Państwa Konwencyjnego. Konwencja stanowi jednolity tekst prawny w zakresie z niej wynikającym dla umów międzynarodowej sprzedaży towarów, przy czym pojęcie „kontraktu sprzedaży” obejmuje swym zakresem również dostawę towaru (art. 3 ust. 1 Konwencji), a więc sprzedaż rzeczy przyszłych, które mają być wyprodukowane lub wytworzone przez dostawcę. Jak trafnie podnosi się w literaturze przedmiotu, na gruncie Konwencji kontrakt dostawy traktowany jest jako sprzedaż, chyba, że zamawiający (kupujący) zobowiązuje się do dostarczenia istotnej części materiałów (surowców) koniecznych do jej wytworzenia, gdy w stanie faktycznym sprawy nie było podstaw do przyjęcia, że takowe miało miejsce. Zwrócić w tym miejscu należy uwagę na wskazywane w literaturze przedmiotu błędne tłumaczenie na język polski art. 3 ust. 1 Konwencji, w którym znajduje się zdanie „chyba, że strona zamawiająca towary nie przyjmie na siebie (...)” wypaczające sens tej regulacji, gdy powinno być „chyba, że strona zamawiająca towary przyjmie na siebie (...)”. W świetle tej regulacji art. 3 ust 1 Konwencji, tylko w przypadku, gdy zamawiający przyjął na siebie obowiązek dostawy zasadniczej części materiałów niezbędnych do wytworzenia lub wyprodukowania zamówionych towarów, albo gdy przeważająca część zobowiązań strony dostarczającej towar polega na zapewnieniu siły roboczej lub świadczenia innych usług (art. 3 ust. 2 Konwencji) stosowanie Konwencji jest wyłączone. Rzeczą Sądu I instancji było zatem przy ustalaniu jakie prawo materialne stosować, gdy strony nie dokonały wyboru prawa właściwego, w pierwszym rzędzie sięgnięcie do wzmiankowanej Konwencji, ocena czy i w jakim zakresie ma ona zastosowanie, a dopiero, gdyby ona nie wchodziła w grę, bądź w kwestiach w niej nieuregulowanych, bądź znajdujących się poza materią prawa sprzedaży, właściwym jest sięgnięcie do prawa mającego zastosowanie na podstawie norm właściwego prawa prywatnego międzynarodowego, w tym przypadku ustawy z 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe wskazującej poprzez regulację art. 27 § 1 ust 1 na zastosowanie prawa krajowego dostawcy, czyli w tym przypadku polskiego.

Zasadne natomiast w świetle powyższego było zastosowanie prawa polskiego dla oceny podnoszonego w tym postępowaniu przez pozwaną zarzutu nieistnienia roszczenia powódki wobec jego umorzenia na skutek potrącenia dokonanego przez pozwaną z przysługującą jej wobec powódki wierzytelnością z tytułu niewykonania umowy dostawy (odszkodowanie). Przedmiotowa Konwencja regulując problematykę przesłanek i zakresu odpowiedzialności kontraktowej dłużnika, nie reguluje materii związanej z potrąceniem, jako formą wygaśnięcia zobowiązania, jego przesłanek oraz dopuszczalności. Zatem ustalenie prawa właściwego w tej materii następuje w oparciu o normy prawa prywatnego międzynarodowego. Wskazać przy tym należy, że ustawa z dnia 12 listopada 1965 r p.p.m. nie zawiera przepisu wskazującego prawo właściwe dla instytucji potrącenia będącej częścią prawa zobowiązań. Akcentowana powszechnie na gruncie regulacji międzynarodowych potrzeba ochrony dłużnika, jak i jednolitości stosowanych systemów prawnych dla danego stosunku zobowiązaniowego, jak i na gruncie prawa polskiego, przemawia za

poddaniem, co do zasady, problematyki potrącenia jako formy wygaśnięcia zobowiązania prawu właściwemu dla zobowiązania, które poprzez to działanie ma zostać zniweczone (umorzone). W orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że według prawa właściwego wskazanego przez łącznik normy kolizyjno-prawnej dla danego stosunku zobowiązaniowego ocenia się nie tylko takie kwestie, jak etap nawiązania danej czynności prawnej – stosunku prawnego rodzącego określone zobowiązanie, jego treść, wykonanie, skutki niewykonania, ale i przyczyny wygaśnięcia zobowiązania (por./ wyrok SN z 27 marca 2001 r. IV CKN 1380/00 – niepubl., z 25 lutego 1999 r. I CKN 1032/97 – niepubl.). Ten kierunek rozumowania znajduje uzasadnienie w treści Konwencji o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 19 czerwca 1980 r., do której Polska przystąpiła 14 maja 2005 r., a która weszła w życie z dniem 1 sierpnia 2007 r. (Dz. U. z 22 I 2008 r.), zgodnie z którą prawo właściwe dla określonej umowy ma zastosowanie m.in. do różnych sposobów wygaśnięcia zobowiązania (art. 10 ust.1 pkt d), a która to Konwencja znajdzie zastosowanie u nas do stosunków umownych zawartych po wejściu w życie Konwencji (art. 17). Zatem oceny dopuszczalności potrącenia, jego przesłanek w stanie faktycznym sprawy należało, jak trafnie przyjął Sąd, dokonywać poprzez regulację art. 27 § 1 ust. 1 p.p.m., na gruncie regulacji art. 498 § 1 i nast. k.c.

Natomiast nie można podzielić stanowiska Sądu Okręgowego, które ostatecznie legło u podstaw zaskarżonego orzeczenia, opartego głównie na tym, że pozwana nie wykazała jakoby poza niniejszym procesem dokonała potrącenia, złożyła oświadczenie w tej materii, ani też nie udowodniła by przysługiwała jej wierzytelność wzajemna wobec powódki. Trafny jest w tym zakresie przede wszystkim zarzut apelacji naruszenia wskazanych przepisów procesowych, jak i regulacji art. 499 k.c. w zw. z art.60 § 1 k.c.

Przedmiotowa sprawa nie poddaje się merytorycznemu rozstrzygnięciu co do istoty w zakresie prawidłowości podstawy faktycznej i prawnej, gdy zaskarżone rozstrzygnięcie zostało wydane bez należytego wyjaśnienia istotnych a jednocześnie spornych okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia, z uchybieniem przepisom postępowania, bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego pomimo złożonych przez skarżącą wniosków dowodowych mających

w jej ocenie potwierdzić bezzasadność powództwa wobec wygaśnięcia zobowiązania pozwanej skutkiem dokonanego potrącenia wzajemnych wierzytelności. Sąd nie tylko, że oddalił wniosek pozwanej z osobowych środków dowodowych, co spotkało się z reakcją pełnomocnika pozwanej w postaci zgłoszenia stosownego zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. (k. 307), ale i nie przeprowadził dowodu z zawnioskowanych dokumentów, dotyczących kwestii spornych pomiędzy stronami, (pismo z 3 listopada 2006 r., 2 stycznia 2007 r. i 16 marca 2007 r.) by następnie tylko część z nich poddać ocenie w kontekście złożenia oświadczenia w przedmiocie potrącenia (art. 236 k.p.c.). W świetle reguł rządzących postępowaniem dowodowym brak jest podstaw do uwzględnienia w ramach dokonywania ustaleń, oceny materiału sprawy, dowodów, które w sposób formalny nie zostały przeprowadzone. Powołanie się w uzasadnieniu wyroku na dowody dokonanie analizy, oceny tych które nie zostały przeprowadzone, narusza regułę art. 210 § 3, 235 i 236 k.p.c., skoro rozprawa nie obejmowała w odniesieniu do takich dowodów (dokumentów) postępowania dowodowego i rozstrząsania jego wyników (por. uzasadnienie postan. SN z 5 lutego 1999 r. III CKN 1211/98, OSNC 1999 r., nr 7-8, poz. 139, wyrok SN z 20 sierpnia 2001 r. I PKN 571/00 – OSNP 2013 nr 14, poz. 330). Przedmiot oceny w aspekcie wiarygodności i mocy dowodowej, wynikających zeń okoliczności, faktów (art. 233 § 1 k.p.c.) mogą stanowić tylko dowody formalnie przeprowadzone. Tymczasem Sąd Okręgowy bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego dokonał oceny co do mocy dowodowej części wnioskowych jako dowód dokumentów, wyciągając z nich nadto błędne wnioski, bez należytego rozważenia całego materiału z powiązaniem ich wzajemnej treści, poszczególnych fragmentów wskazujących na intencję, cel działania pozwanej. Ponadto wskazać należy, że zgodnie z treścią art. 217 § 2 k.p.c. pominięcie zgłoszonych (a niesprekludowanych) dowodów może nastąpić wtedy, gdy zostały wyjaśnione dostatecznie okoliczności sporne, na które dane dowody zostały powołane. Pominięcie zaś zawnioskowanego dowodu dopuszczalne jest wtedy, gdy okoliczności sporne sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki. Pominięcie zaś wnioskowanego dowodu wobec dostatecznego wyjaśnienia sprawy dopuszczalne jest wtedy, gdy okoliczności na które dowód został zgłoszony są wyjaśnione z takim wynikiem, który jest zgodny z twierdzeniem strony powołującej dowód (por. wyrok SN z 19.IX.1999

r. II CK 308/96 – OSCNP 1970, nr 7-8, poz. 130, z 12.X.1972 r. II CK 388/72 – niepubl., z 15.X.1999 r. I PKN 316/99 – OSNP 2001 nr 5, poz. 151, z 7.05.1997 r. II CKN 211/97 - niepubl.).

Na okoliczność dokonanego potrącenia pozwana wniosowała nie tylko dowody z dokumentów, ale i zeznań wskazanych na k.179 świadków oraz przesłuchania pozwanej (k. 181). Stanowisko Sądu Okręgowego prezentowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że pozwana nie wykazała jakie okoliczności tymi dowodami mają być dowiedzione jest chybione. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pełnomocnik pozwanej wskazał fakty, a jednocześnie dowody mające je potwierdzić.

Omawiając zarzuty naruszenia prawa procesowego stwierdzić należy, że również bezzasadnie Sąd I instancji uznał, że nie mogą stanowić dowodu w sprawie zawnioskowane i przedłożone przez pozwaną dokumenty prywatne w języku obcym. Uszła uwagi Sądu regulacja art. 256 k.p.c. w świetle którego brak jest podstaw do stwierdzenia, iż obcojęzyczny dokument bez urzędowego tłumaczenia na język polski nie może być uznany za dowód w sprawie. Zgodnie z treścią wzmiankowanego przepisu w sytuacji, gdy złożony jako dowód w sprawie dokument jest sporządzony w języku obcym, sąd może zażądać, aby był on przedłożony przez tłumacza przysięgłego. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że sąd nie tylko może ale jest zobowiązany zażądać takiego tłumaczenia, jeśli dokument jest sporządzony w języku którym nie włada skład orzekający, albo któraś ze stron. Regulację tę miał na względzie Sąd Okręgowy na pierwszym etapie postępowania w odniesieniu do załączonych do pozwu przez powoda dokumentów sporządzonych również w języku obcym, wzywając do przedłożenia ich urzędowego tłumaczenia, co zostało dokonane (38, 47-82). Stosowanie odmiennych reguł wobec pozwanej nie tylko, że narusza regulację art. 256 k.p.c., ale i zasadę równego traktowania stron procesowych.

Odnosząc się zaś do zarzutu naruszenia prawa materialnego to podzielić należy stanowisko pozwanej, że na gruncie regulacji art. 499 k.c. dla złożenia oświadczenia w przedmiocie potrącenia nie jest wymagane szczególna forma. Potrącenie jest czynnością prawa materialnego, dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie w dowolnej formie (art. 60 k.c.). Nie musi być konieczne wyraźne stwierdzenie, że dłużnik potrąca swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony, lecz może być złożone w każdy sposób, który w dostatecznym stopniu ujawnia wolę umorzenia obu wierzytelności przez ich wzajemne przeciwstawienie sobie. Niezbędne jest przy tym określenie wierzytelności przedstawionej do potrącenia przez wskazanie jej kwoty, a przynajmniej wskazanie przesłanek wysokości tej wierzytelności, gdy nie jest przy tym koniecznym warunkiem skuteczności takiego oświadczenia ściśle oznaczenie wysokości potrącanego wierzytelności, czy szczegółowe określenie okoliczności uzasadniających jej powstanie. Stanowisko to jest ugruntowane tak w doktrynie, jak

i orzecznictwie (por. wyrok SN z 27 sierpnia 1970 r. II CK 377/70 – Lex 6781, postanowienie z 9 marca 1972r. III PZP 2/72 – Lex 7071, wyrok z 12 listopada 1973r. III CK 606/73 – Lex 7333, uzasadnienie wyroku z 4 lutego 2004 r. I CK 181/03 – Lex 163977, uzasadnienie wyroku z 13 października 2004 r III CSK 256/06 – OSNC 2007 nr 7-8, poz. 116, wyrok SA w Poznaniu z 29 grudnia 2005 r. I ACa 556/05 –

Lex 186127). Dlatego też wobec braku szczególnych wymagań odnośnie formy oświadczenia o potrąceniu trzeba w konkretnych okolicznościach faktycznych każdorazowo dokonać oceny, czy doszło do złożenia oświadczenia woli w sposób odpowiadający wymaganiom art. 60 k.c. i czy może być w związku z tym uznane za element konstytutywny do wystąpienia skutku umorzenia wierzytelności. Przy ocenie nie można przy tym ograniczać się do samych sformułowań, poszukiwania wyraźnych stwierdzeń, oświadczeń w przedmiocie potrącenia, jak to przyjął Sąd

I instancji, ale niezbędna jest ocena konkretnego zachowania w tym

i dorozumianego, czy w okolicznościach mu towarzyszących w sposób dostatecznie zrozumiały wyraża ono wolę wywołania określonych skutków prawnych. Jak podkreśla się w orzecznictwie, w sytuacji, gdy dla wywołania określonego skutku prawnego niezbędne jest złożenie określonego oświadczenia woli, a nie jest dla niego wymagana szczególna forma, to może być ono przyjęte jako wyrażone na podstawie określonego zachowania strony mimo braku bezpośredniej wypowiedzi w danym przedmiocie, zgodnie z regułą celowego działania strony.

Przechodząc na grunt rozpoznawanej sprawy, pomijając fakt braku formalnego przeprowadzenia przez Sąd I instancji wnioskowanych dowodów, to stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy dokonał powierzchownej analizy pism pozwanej z 3 listopada 2006 r., 2 stycznia 2007 r., 16 marca 2007 r. ograniczając się tylko do tego, że w pismach tych brak jest

wyraźnego oświadczenia o potrąceniu, bez wczytania się w ich treść, przyświecające tym pismom intencje wynikające z ich treści, jak i pozostałego materiału dowodowego, który wobec nabranych przez Sąd Okręgowy wątpliwości co do tego, czy oświadczenie zostało złożone, Sąd ten winien był przeprowadzić, dokonując analizy tego materiału, z powiązaniem wzajemnej treści pism kierowanych do pozwanej, celu działania, przyświecającego temuż zamiarowi, jak i stanowiska powódki, w tej materii wyrażonego przed nadaniem sprawie biegu.

Analiza zaś wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pism pozwanej nie daje podstaw do tak jednoznacznych wniosków, jakie uczynił Sąd I instancji. Wręcz przeciwnie zdaje się wskazywać, że intencją pozwanej było zaspokojenie wzajemnych wierzytelności poprzez potrącenie, wola ich umorzenia, stąd kierowane wobec powódki pisma wskazujące na pretensje odszkodowawcze pozwanej z tytułu nienależytego wykonania umowy, przekraczającej, roszczenie powódki, nie dokonywanie z tej przyczyny zapłaty. Wyrażone stanowisko w przedmiocie odmowy zapłaty należnego wierzycielowi świadczenia z uwagi na wzajemną wierzytelność dłużnika w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z 12 listopada 1973 r. II CK 606/73) jak i w piśmiennictwie (S. Rudnicki Komentarz do części ogólnej Kodeksu cywilnego, Wyd. Prawnicze 1998 r., str. 155), traktowane jest jako dorozumiane oświadczenie woli dokonania potrącenia. Wzmiankowane zaś przez Sąd I instancji pismo z dnia 3. XI. 2006 r. wskazuje, że pozwana zatrzymując należną powódce kwotę około 155 000 zł, czyni to z uwagi na swe roszczenie odszkodowawcze w kwocie 176 000 euro, aby zapewnić sobie w ten sposób zapłatę. Podobne intencje wykazuje treść pisma z 2 stycznia 2007 r. w którym pozwana odmawia zapłaty należności powódce z uwagi na poniesione straty (różnica cen) w wyniku niewykonania w pełnym zakresie kontraktu przez powódkę, wskazując nadto na odliczenie kwoty strat od „starych faktur” oraz, że kwota ta prawdopodobnie nie pokryje wszystkich poniesionych szkód. Podobnie do woli potrącenia odwołuje się pismo z 16 marca określające roszczenie wzajemne pozwanej i wskazujące, że z tej przyczyny pozwana nie ma już żadnych zobowiązań płatniczych wobec powódki. Stanowisko skarżącej, że wola potrącenia wzajemnych wierzytelności nie budziła wątpliwości wobec wyrażonego przez pozwaną stanowiska co do odmowy zapłaty i przyczyn tegoż, znajduje nadto potwierdzenie w stanowisku jakie prezentowała powódka na początkowym etapie procesu, a wyrażonym w piśmie z 24 września 2007 r. (k. 111). W piśmie tym powódka podniosła z odwołaniem się do pism pozwanej z 12 lipca 2007 r. i 23 sierpnia 2007 r. o saldzie wzajemnych rozliczeń (k. 112 i 114), że w ich treści pozwana wskazuje, iż „skompensowała roszczenia powódki z dotychczasowymi swoimi roszczeniami” oraz, że pozwana „uznaje za zasadne roszczenie powódki skoro kompensuje je ze swoimi”. Wskazuje to, że charakter przedprocesowej korespondencji, kierowanych do powódki pism tak w zakresie treści, woli i celu działania pozwanej nimi wyrażonego, jak i przesyłanymi powódce dokumentami obciążającymi, nakierowanego na kompensatę umorzenia tą drogą roszczeń, był dla powódki czytelny, nie budził wątpliwości.

Jeżeli zaś Sąd I instancji miał wątpliwości, czy doszło do złożenia oświadczenia w przedmiocie potrącenia poza procesem, co do treści przedłożonych dokumentów, wynikających z nich intencji (co ma znaczenie z punktu widzenia zasad dowodzenia skuteczności potrącenia, ziszczenia się przesłanek z art. 498 § 1 k.c. w świetle treści art. 479¹⁴ § 4 k.p.c., który nie ma zastosowania wtedy, gdy potrącenia dokonano poza procesem), to winien był przeprowadzić wnioskowane postępowanie dowodowe, w tym i z osobowych źródeł dowodzenia, a dopiero następnie dokonać analizy materiału dowodowego zgodnie z regulacją art. 233 § 1 k.p.c. z uwzględnieniem również znajdującego się w materiale sprawy stanowiska powódki wyrażonego w/w piśmie. Słusznie skarżący podnosi, że tekst dokumentu nie stanowi jedynej podstawy wykładni ujętych w nim oświadczeń woli, dopuszczalne jest również skorzystanie z osobowych środków dowodowych. Też należy bowiem dokonywać z uwzględnieniem kontekstu, związków treściowych poszczególnych fragmentów, okoliczności w jakich jest złożone, celu wskazanego w treści dokumentu lub dającego się zrekonstruować na podstawie zawartych w nim treści, a w szczególności z uwzględnieniem tego jak kierowane oświadczenie rozumiała zarówno osoba składająca je, jak i odbierająca, rzeczywiste ukonstytuowanie się jego znaczenie między stronami. Treść zaś w/w pisma pełnomocnika powódki wskazuje, że przed złożeniem przez pozwaną odpowiedzi na pozew, nie budziło wątpliwości pomiędzy stronami to, że działania pozwanej miały charakter kompensaty roszczeń, sporna natomiast pozostawała jej skuteczność.

Nieuzasadniony jest natomiast postawiony w uzasadnieniu apelacji zarzut nieważności postępowania oparty na regulacji art. 397 pkt 5 k.p.c., a łączony

z nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego, gdy za utrwalone należy uznać stanowisko, że uchybienia sądu w zakresie postępowania dowodowego nie mogą być kwalifikowane w kategoriach pozbawienia możliwości obrony skutkującej nieważnością postępowania. Nieuzasadniona odmowa przeprowadzenia wnioskowanych dowodów może być rozpatrywana w aspekcie uchybienia przepisom postępowania, niewyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy niezbędnych dla poczynienia prawidłowych ustaleń (por. wyrok SN z 24 kwietnia 1967 r. II CK 412/66 – niepubl., z 10 lipca 1974 r. II XCR 331/74, OSNC 1975 nr 5, poz. 84,

19 listopada 1997 r. I PKN 377/97 – OSNP nr 17, poz. 509, postanowienie

z 12 grudnia 2000 r. II CKN 121/00 – OSNP 2002 nr 17, poz. 421, wyrok

z 18 października 2001 r. IV CKN 78/00 i 11 kwietnia 2003 V CK 38/02 – niepubl.).

Z podanych wyżej względów zaskarżony wyrok nie mógł się ostać. Uchybienia w zakresie postępowania dowodowego powodują, że wyrok został wydany przedwcześnie bez wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy mających znaczenie dla rozstrzygnięcia. Niezasadne w okolicznościach sprawy pominięcie środków dowodowych powołanych przez pozwaną dla wykazania dochodzonych w procesie racji, powierzchowna analiza części (nieprzeprowadzonego) materiału dowodowego, prowadzi w konsekwencji do niedokonania ustaleń potrzebnych do rozstrzygnięcia sporu pomiędzy stronami i uniemożliwia merytoryczne rozstrzygnięcie na tym etapie postępowania. Uchybienia Sądu I instancji powodują, że zaskarżony wyrok podlega uchyleniu na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd I instancji przeprowadzi wnioskowane dowody na wskazane sporne okoliczności, dokona ich analizy

z uwzględnieniem całokształtu materiału sprawy, regulacji procesowych normujących problematykę dowodów, postępowania w tym zakresie, dokona ustaleń które podda subsumcji z uwzględnieniem norm właściwego prawa materialnego i powyższych wskazań.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108

§ 2 k.p.c.